

Nr 219.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande; given Stockholms slott den 28 april 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, under förutsättning, såvitt angår här nedan omförmäld minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå, att i proposition angående anordnande av nämnda depå gjord framställning om beviljande av medel för depån varder av riksdagen godkänd, bevilja följande belopp, att utgå av medel, som särskilt beredas, nämligen:

dels till anskaffning av en jagare och undervattensbåtmateriel ett anslag av 4,000,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 700,000 kronor;

dels till anskaffning av artilleriammunition för stridsfartygen ett anslag av 540,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 90,000 kronor;

dels till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna ett anslag av 500,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 175,000 kronor;

dels till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrädslokaler för flottan ett anslag av 810,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 270,000 kronor;

dels till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrädslokaler för kustfästningarna ett anslag av 475,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 95,000 kronor;

dels till anskaffning av handgranater och bomber för kustfästningarna ett anslag av 50,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 25,000 kronor;

dels till anskaffning av torpeder ett anslag av 850,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 85,000 kronor;

dels till anläggning av en torpedverkstad jämte torpedförrådsbyggnad ett anslag av 750,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 250,000 kronor;

dels till anskaffning av materiel m. m. för marinens flygväsende ett anslag av 838,100 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år av tillgängliga medel förskjuta sistnämnda belopp;

dels till anskaffning av intendenturmateriel för flottan och anordnande av ökat lokalutrymme för sådan materiel ett anslag av 488,250 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 160,000 kronor;

dels till anskaffning av intendenturmateriel för kustartilleriet ett anslag av 350,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor;

dels till förstärkning av det fasta kustförsvaret ett anslag av 2,155,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 695,000 kronor;

dels till anskaffning av anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning ett anslag av 70,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 45,000 kronor;

dels ock till anordnande av minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå ett anslag av 352,700 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Dan. Broström.

---

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
28 april 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning inom sjöförsvars- och finansdepartementen anförde chefen för förstnämnda departement, statsrådet Broström, följande:

I särskilda propositioner (nr 60 och 156) till 1914 års senare riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till sjöförsvarets ordnande, vilka förslag avsågo att tillgodose föreliggande behov av flottans och det fasta kustförsvarets stärkande. I sistnämnda proposition upptogos sådana utgifter för nämnda ändamål, vilka ansågos bära hänföras till engångskostnader och bestridas av värnskattemedel.

*Kungl. Maj:ts
propositioner
nr 60 och 156
till 1914 års
senare riksdag.*

I skrivelse nr 1 vid nämnda riksdag anmälde riksdagen sina med anledning av omförmälda propositioner fattade beslut; och torde jag här nedan få återkomma till dessa beslut, i den mån de äro av intresse för den följande framställningen.

*Skrivelsen nr 1
vid 1914 års
senare riksdag.*

Marinförvalt-
ningens och
chefens för
marinstaben
skrivelse den
7 december
1915.

I särskild skrivelse den 7 december 1915 hava marinförvaltningen och chefen för marinstaben framhållit, att sedan tiden för uppgörandet av det förslag till sjöförsvarets ordnande, som framlades i propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag, inom sjökrigföringen framträtt förhållanden, som påkallade noggrannt beaktande vid nu pågående stärkande av Sveriges försvarsväsende; och hava bemälda myndigheter — i avsikt att underlätta ett avvägande av, i vilken ordning och till vilken utsträckning den mångfald nya krav på försvarets stärkande såväl till lands som till sjöss, vilka alltjämt framställdes, skulle kunna tillgodoses — underställt Kungl. Maj:ts prövning en av myndigheterna verkställd utredning angående de vidare åtgärder för sjöförsvarets stärkande, som enligt myndigheternas åsikt på grund av nu rådande förhållanden vore av den vikt, att de borde vidtagas, så snart medel därför kunde beredas. Dessa åtgärder omfattade anskaffningar m. m. till följande belopp, nämligen:

anskaffning av artilleriammunition:

för flottan	4,050,000 kronor
för kustfästningarna	5,018,000 »
anskaffning av torpeder	2,781,000 »
anläggning av torpedverkstad	750,000 »
anskaffning av minor med förrådshus:	
för flottan	4,080,000 »
för kustfästningarna	1,100,000 »
anskaffning av intendenturmateriel för flottan och kust-	
artilleriet	1,500,000 »
anskaffning av undervattensbåtmateriel	6,000,000 »

eller tillsammans 25,279,000 kronor.

I berörda skrivelse hava marinförvaltningen och chefen för marinstaben därjämte anmält behovet av lätta kryssare, men, enligt vad i skrivelsen meddelats, hade marinförvaltningen vid tidpunkten för skrivelsens avlatande icke varit i tillfälle att utarbета förslag till och kostnadsberäkningar för dylika fartyg.

Marinförvalt-
ningens skri-
velser den 22
december
1915 och den
21 februari
1916.

Därjämte har marinförvaltningen i särskilda skrivelser den 22 december 1915 och den 21 februari 1916 förordat anskaffningar m. m. för marinens flygväsende till ett sammanlagt belopp av 973,000 kronor utöver det anslag av 135,000 kronor, som av Kungl. Maj:t för nämnda ändamål av innevarande års riksdag äskats på extra stat för år 1917.

Marinförvaltningen har vidare i särskild skrivelse den 24 februari 1916 omförmålt vissa åtgärder, som i samband med anläggande av en örlogsdepå vid Göteborg erfordrades för ordnande av minberedskap därstädes; och hava härav föranledda utgifter av ämbetsverket i nämnda skrivelse upptagits till 352,700 kronor.

Marinförvaltningens skrivelse den 24 februari 1916.

Då anledning finnes att antaga, att för sådana behov, som i den av marinförvaltningen och chefen för marinstaben med berörda skrivelse den 7 december 1915 överlämnade utredningen omförmålts, icke under de närmaste åren kunde av riksdagen anvisas högre belopp än 10 à 12 miljoner kronor, anmodade jag i ämbetsskrivelse den 14 nästlidna mars marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss att, efter chefens för kustartilleriet hörande, under nämnda förutsättning avgiva yttrande, vilka sjöförsvarets behov syntes vara av beskaffenhet att böra tillgodoses inom ramen av nyssnämnda belopp, därvid borde tillses, dels att den nedsättning i stridsvärde, som flottan under den anbefallda mobiliseringen kunde hava lidit genom förslitning eller annorledes, bleve i största möjliga mån ersatt, och dels att de erfarenheter, vilka vid denna mobilisering vunnits, samt de lärdomar, som det pågående kriget givit, bleve behörigen beaktade. Tillika anbefalldes nämnda myndigheter att vid avgivande av det infordrade yttrandet taga under övervägande, huruvida icke bland de behov, som ansåges böra fyllas, jämväl borde helt eller delvis upptagas de anskaffningar m. m. för marinens flygväsende, som föreslagits av marinförvaltningen i omförmålda skrivelser den 22 december 1915 och den 21 februari 1916, ävensom de åtgärder för anordnande av minberedskap vid Göteborg, varom förmäldes i marinförvaltningens skrivelse den 24 februari 1916.

Departementschefens ämbetsskrivelse den 14 mars 1916.

Till åtlydnad härav hava marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss, efter chefens för kustartilleriet hörande, den 24 nästlidna mars avgivit gemensamt yttrande i ämnet.

Marinförvaltningens, chefens för marinstaben och inspektörens av flottans övningar till sjöss skrivelse den 24 mars 1916.

Myndigheterna hava därvid till en början meddelat, att den långa och krävande tjänstgöring, som för de flesta av flottans fartyg under mobiliseringen pågått utan avbrott, förorsakat en slitning av materielen, som ej kunde vara utan inflytande på dess tjänstduglighet. Av de å varven tid efter annan under mobiliseringen utförda reparationerna och underhållsarbetena å kustflottans fartyg hade bland annat framgått, att pansarbåtarnas maskiner och skrov i allmänhet icke tagit nämnvärd

skada, men att såväl maskiner som skrov å torpedkryssare, jagare, torpedbåtar och kanonbåtar varit utsatta för en betydlig slitning. Härav vore tydligt, att ersättning med det snaraste borde beredas för den minskning i stridsvärde, som kustflottan förorsakats därav, att vissa torpedfartyg på grund av slitning borde före den beräknade tiden överflyttas till lokalstyrkorna.

De sjöförsvarets behov, om vilkas tillgodoseende myndigheterna i sin berörda skrivelse den 24 nästlidna mars gjort framställning, hava upptagits under följande rubriker, nämligen:

1. **Krigsfartygsmateriel.**

2. **Artilleriammunition, minor, handgranater och bomber samt torpeder.**

- a) *artilleriammunition för stridsfartygen;*
- b) *artilleriammunition för kustfästningarna;*
- c) *minor för flottan;*
- d) *minor för kustfästningarna;*
- e) *handgranater och bomber för kustfästningarna;*
- f) *torpeder;*
- g) *torpedverkstad.*

3. **Materiel m. m. för marinens flygväsende.**

4. **Intendenturmateriel.**

- a) *intendenturmateriel för flottan;*
- b) *intendenturmateriel för kustartilleriet.*

5. **Förstärkning av det fasta kustförsvaret.**

6. **Anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning.**

7. **Minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå.**

---

1. **Krigsfartygsmateriel.**

Beträffande denna materiel hava myndigheterna uttalat, att de vid övervägande av samtliga de åtgärder för sjöförsvarets stärkande, som i första hand borde inrymmas inom ett belopp av 12 miljoner kronor, funnit, att omkring 4 miljoner kronor kunde beräknas för nybyggnad

av sådan materiel. Då den lätta fartygsmaterielen, som nyss nämnts, under den gångna delen av neutralitetsvakten slitits avsevärt, syntes det *marinförvaltningen* och *inspektören av flottans övningar till sjöss*, att den lämpligaste ersättningen för den sålunda slitna materielen skulle erhållas genom byggandet av en lätt snabbgående kryssare. Denna fartygstyp hade, enligt vad myndigheterna samfällt uttalat, under det pågående sjökriget visat sig äga stort värde i olika avseenden, och genom anskaffandet av sådana fartyg skulle vår neutralitetsvakt kunna underlättas och göras mera effektiv. Inom marinförvaltningen verkställd närmare utredning gäve vid handen, att kostnaden för en lätt kryssare, till vilken skiss bifogats, med 3,200 tons *deplacement* och erforderlig bestyckning samt en fart, icke understigande 30 knop, med nuvarande materialkostnader belöpte sig i runt tal till 6,700,000 kronor. Då anskaffandet av en dylik kryssare icke borde få inkräkta på tillgodoseendet av övriga behov för sjöförsvarets stärkande, hava marinförvaltningen och inspektören av flottans övningar till sjöss hemställt att, för fyllande av det viktiga kravet på en lätt kryssare i enlighet med den av marinförvaltningen uppgjorda skissen, den summa, som kunde komma att av riksdagen äskas, måtte höjas med 2,700,000 kronor. Däremot har *chefen för marinstaben* för sin del ansett att, därest en dylik höjning av medelsbeloppet för sjöförsvarets stärkande kunde äga rum, denna förhöjning borde användas för byggandet av ett minfartyg av ungefärligen samma typ som minfartyget *Clas Fleming*.

Skulle endast 4 miljoner kunna avses för nybyggnad av krigsfartygsmateriel, hava myndigheterna samfällt ansett, att härför borde byggas en jagare, för vilken kostnaden numera beräknades till 2 miljoner kronor, samt undervattensbåtmateriel för en kostnad av likaledes 2 miljoner kronor. Byggandet av en jagare skulle under nämnda förutsättning enligt myndigheternas uppfattning utgöra den lämpligaste ersättningen för den under mobiliseringen förslitna torpedfartygsmaterielen. I avseende å byggandet av undervattensbåtmaterielen hava myndigheterna erinrat, att Kungl. Maj:t i proposition (nr 130) till 1915 års riksdag föreslagit, att riksdagen måtte för sin del bestämma, att av de medel å tillhoppa 45,232,000 kronor, som 1914 års senare riksdag beviljat till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919 eller vilkas disponerande för sådant ändamål samma riksdag medgivit, den del, som beräknats icke åtgå till beslutade två pansarbåtar och fyra jagare ävensom undervattensbåtar, eller ett belopp av inemot 4 miljoner kronor, skulle användas till ytterligare byggande av undervattensbåtar. Med anledning av berörda proposition beslöt riksdagen (enligt skrivelse nr

110), att av nämnda belopp, 45,232,000 kronor, skulle, utöver vad som avsetts för byggande av undervattensbåtmateriel enligt 1914 års senare riksdags beslut (9,750,000 kronor), för samma ändamål användas ytterligare ett belopp av 1,950,000 kronor. Riksdagen uttalade därvid, bland annat, att det vore angeläget att undvika, att genom riksdagens beslut i frågan den beräknade totalkostnaden för nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919 om 45,232,000 kronor komme att överskridas, samt att riksdagen beträffande användningen av återstoden borde sättas i tillfälle att längre fram under byggnadsperioden fatta beslut. Myndigheterna hava vidare anført, att genom den synnerligen starka prisstegring, som inträtt efter det nämnda uttalande av riksdagen gjordes, nu kunde med viss-het förutses, att det belopp av ifrågavarande anslag, inemot 2 miljoner kronor, om vars användande beslut ännu icke vore träffat, komme att i sin helhet erfordras för täckande av de merkostnader, som genomförandet av det vid 1914 års senare riksdag beslutade byggnadsprogrammet komme att föranleda; och hava myndigheterna, för att flottan måtte erhålla den undervattensbåtmateriel, som alltså icke kunde inrymmas inom ovan angivna belopp av 45,232,000 kronor, framställt nyssnämnda förslag om användande av ett belopp utav 2 miljoner kronor för berörda ändamål. Någon mindre typ för undervattensbåt än den senast till nyanskaffning anbefallda torde därvid enligt myndigheternas uppfattning icke böra komma till utförande.

2. Artilleriammunition, minor, handgranater och bomber samt torpeder.

Myndigheterna hava i fråga om anskaffning av materiel av oförmälda slag framhållit, hurusom det, i den mån det nu pågående kriget fortskridit, blivit alltmer uppenbart, att på tillgången av sådan materiel ställts ofantligt mycket högre krav än man hittills ansett sig behöva taga i beräkning. Det vore enligt myndigheternas mening tydligt, att de mängder av dylik materiel, som för vår marins vidkommande enligt hittills gällande grunder hölles i förråd, ingalunda kunde även med de förstärkningar, som till följd av 1914 års senare riksdags beslut vore under anskaffning, motsvara de krav, som för ett även kortvarigt krig måste vara redan under fredstid tillgodosedda.

a) Artilleriammunition för stridsfartygen.

I fråga härom hava myndigheterna anført, att den anskaffning av artilleriammunition till stridsfartygen, som nu kunde ifrågakomma, borde

med hänsyn till den inskränkta ammunitionstillgången för de under byggnad varande pansarbåtarna avse förstärkning av denna ammunitionstillgång med $\frac{1}{4}$ utredning för de svåra och medelsvåra kanonerna. Kostnaderna härför beräknades till 540,000 kronor.

b) *Artilleriammunition för kustfästningarna.*

Ett icke ringa antal av våra kustfästningars batterier hade — yttra myndigheterna — samma slags ammunition som kanonerna å flottans fartyg eller arméns pjäser, vilket för dessa batterier lämnade vissa garantier mot ammunitionsbrist. Emellertid kunde en kustfästnings förbindelse med yttervärlden bliva avbruten, innan fästningen hunnit erhålla ammunition i tillräcklig mängd; och det vore därför av stor vikt att — i första hand beträffande de pjässlager, vid vilka ammunitionsförbrukningen kunde bedömas bliva störst och för vilka den förefintliga ammunitionen icke längre kunde anses motsvara moderna fordringar — bereda ökad ammunitionsutredning, i den mån medel härför kunde avses. Då endast ett jämförelsevis ringa belopp för anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna nu kunde påräknas, ansåge myndigheterna, att det samma borde användas för anskaffande av ökad utredning modern artilleriammunition för kustfästningarnas rörliga batterier och att kostnaderna härför borde beräknas till 500,000 kronor.

c) *Minor för flottan.*

Myndigheterna hava beträffande minvapnets betydelse för flottan anført, att detta vapen under nu pågående krig i vida större utsträckning än tillföre med synnerlig framgång fått användning i såväl taktisk som strategisk defensiv och offensiv; och följaktligen borde minor redan under fredstid förefinnas till den omfattning, som kunde tänkas vara erforderlig åtminstone vid en av oss redan utanför våra kuster och skärgårdsområden med alla medel upptagen strategisk defensiv. Endast en del av det för detta ändamål behöfliga antal minor kunde emellertid inrymmas inom det belopp, som låge till grund för myndigheternas beräkningar; och syntes kostnaden för den av myndigheterna nu förordade minanskaffningen för flottan jämte utgifter för erforderliga förrådshus, beräknade till 30,000 kronor, böra upptagas till ett sammanlagt belopp av 810,000 kronor.

d) *Minor för kustfästningarna.*

I avseende härå vore enligt myndigheternas åsikt i främsta rummet nödvändigt att anskaffa en reserv av minor, avsedda för fredsmineringar. För nämnda anskaffning, i den mån den kunde inom ramen för det angivna medelsbeloppet verkställas, ävensom för anordnande av erforderliga förrådslokaler hava myndigheterna ansett sig böra upptaga en summa av 475,000 kronor.

e) *Handgranater och bomber för kustfästningarna.*

Under det pågående kriget hade, såsom myndigheterna erinrat, vid skyttegravsstriderna handgranater och även bomber av olika typer spelat en viktig roll. I avvaktan på slutförandet av vissa försök med dylik materiel, som av marinförvaltningen med anlitande av därför anvisade medel igångsatts, borde för komplettering av kustfästningarnas förråd av sådan materiel upptagas ett belopp av 50,000 kronor.

f) *Torpeder.*

Den reserv av torpeder, som hittills ansetts böra förefinnas i flottans torpedförråd, kunde — yttra myndigheterna — med hänsyn till erfarenheterna från kriget icke anses vara tillräcklig, så mycket mindre som på grund av de numera krigsmässigt utförda fredsövningarna en årlig förslitnings- och förlustprocent, uppgående till omkring 7 % av torpedförrådet, måste beräknas. Inom den för myndigheternas utredning bestämda kostnadsramen kunde emellertid icke hela det såsom behövt angivna antalet av torpeder i reserv fyllas, utan ansåge sig myndigheterna nödsakade föreslå, att för närvarande avsåges medel för tillverkning av torpeder för ett belopp av 850,000 kronor.

g) *Torpedverkstad.*

Om en dylik begränsning av torpedanskaffningen ägde rum, hava myndigheterna ansett så mycket mer nödvändigt, att åtgärder för åstad-

kommande av ökad tillverkning inom landet av torpeder bleve vidtagna. Myndigheterna hava i sådant hänseende erinrat, att en utredning blivit genom nådigt brev den 21 januari innevarande år igångsatt angående anläggande av ännu en torpedverkstad, utöver den redan förefintliga, jämte torpedförrådsbyggnad, ävensom föreslagit, att för berörda ändamål måtte avses ett belopp av 750,000 kronor.

3. Materiel m. m. för marinens flygväsende.

Beträffande organisationen av marinens flygväsende hava myndigheterna erinrat, att chefen för marinstaben i skrivelse den 8 februari innevarande år framlagt en fullständig plan för anskaffning av flygbåtar med tillhörande förvaringsskjul, motorbåtar och motorjollar. Häröver hade marinförvaltningen den 21 i samma månad avgivit utlåtande och därvid förklarat sig icke hava något väsentligt att erinra mot den framlagda planen, men ansett, att anskaffningen borde fördelas på tre år (1916—1918). För planens genomförande erforderliga medel, i den mån sådana icke redan funnes tillgängliga, hade beräknats till 973,100 kronor. Myndigheterna ansåge det synnerligen angeläget, att marinens flygväsende med det snaraste bragtes i överensstämmelse med nämnda plan. Det syntes emellertid, som om enahanda belopp, som för anskaffning av flygbåtmateriel hos innevarande års riksdag äskats på extra stat för år 1917, eller 135,000 kronor, borde uppföras på extra stat för år 1918 och den ovan angivna summan av 973,100 kronor sålunda minskas med sagda belopp till 838,100 kronor; och hava myndigheterna följaktligen ansett sig böra för marinens flygväsende upptaga sistnämnda summa, 838,100 kronor.

I avseende å den närmare redogörelsen beträffande ifrågavarande medelsbehov anhåller jag få hänvisa till en särskild bilaga, vilken torde få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

4. Intendenturmateriel.

Myndigheterna hava framhållit, att världskriget även beträffande beklädnad, proviant och förbrukningsartiklar i övrigt, tillhörande intendenturen, visat angelägenheten därav, att redan i fredstid vida större mängder hölles i förråd än man hittills ansett erforderligt. Erfarenheterna från den vidtagna mobiliseringen av den svenska marinen hade otvetydigt bekräftat detta ävensom påvisat behovet därav, att redan under

fredstid sådana anordningar vore vidtagna, som kunde erfordras för att vid mobilisering underhålla förråden och utredningen.

a) *Intendenturmateriel för flottan.*

I fråga här om har chefen för marinförvaltningens intendentavdelning vid ärendets föredragning inför myndigheterna angivit de intendenturbehov, vilka enligt hans mening borde tillgodoses, så snart medel därför kunde påräknas. Dessa behov avsåge följande ändamål:

anskaffning av beklädnad åt sjöbeväringen;
beredande av ökat lokalutrymme för beklädnadsförrådet vid flottans station i Stockholm;
uppförande av en byggnad för beklädnadsverkstäder och beklädnadsförråd m. m. vid nämnda station *);
ombyggnad och modernisering av kronokvarnen, bageriet och spannmålsmagasinet vid flottans station i Karlskrona;
anläggande av en tvätt- och badinrättning i Karlskrona fästning samt inredande av markententeri m. m. därstädes; samt
anläggande av brännoljecisterner vid flottans station i Karlskrona.

Då det belopp, som erfordrades för tillgodoseendet av flottans intendenturbehov i det hela, icke kunde inrymmas inom det begränsade anslag, varom här vore fråga, hava myndigheterna ansett att, vad flottan beträffade, i första hand sjöbeväringens beklädnadsförråd borde uppbibras att omfatta följande antal beklädnader, nämligen vid Karlskrona station 2,000 för värnpliktiga, tillhörande maskinavdelningen, och 5,000 för övriga värnpliktiga eller tillhoppa 7,000 samt vid Stockholms station 1,500 resp. 4,700 eller tillhoppa 6,200 beklädnader. Det antal beklädnader för sjöbeväringen, varmed förrådet enligt tidigare uppgjord plan skulle ökas, utgjorde vid Karlskrona station 6,075 och vid Stockholms station 5,200, vadan antalet beklädnader enligt det föreliggande förslaget skulle höjas, vid förstnämnda station med 925 och vid sistnämnda station med 1,000 beklädnader eller med tillhoppa 1,925 beklädnader. Kostnaderna för den sålunda förordade beklädnadsanskaffningen beräknades till 428,900 kronor. Härtill komme kostnaden för ökat lokalutrymme för beklädnadsförrådet i Stockholm, 59,350 kronor. Sammanlagda kostnaden för den sålunda föreslagna anskaffningen av intendenturmateriel för flottan uppginge sålunda till 488,250 kronor.

*) Om medel för detta ändamål anvisades, ansåges därmed behovet av ökat lokalutrymme för det nuvarande beklädnadsförrådet vid flottans station i Stockholm bliva fyllt.

b) *Intendenturmateriel för kustartilleriet.*

Jämväl beträffande behovet av intendenturmateriel för kustartilleriet har chefen för marinförvaltningens intendentavdelning, enligt vad myndigheternas skrivelse den 24 nästlidna mars utvisar, uttalat sig och därvid angivit följande intendenturbehov för kustartilleriet, vilka vore av beskaffenhet att böra snarast möjligt tillgodoses:

anskaffning av beklädnad och utrustning m. m. för kustartilleriets manskap, däri inbegripna de årsklasser värnpliktiga, som vid mobilisering skola inkallas (häri inginge bland annat komplettering av beklädnaden samt anskaffning av utrustningspersedlar och personlig verktygsutrustning);

anskaffning av beklädnad, beväpning och utrustning för reservtrupper för kustartilleriet; samt

anordnande av lokaler för intendenturförråd i kustfästningarna;

För komplettering av beklädnaden samt anskaffning av utrustningspersedlar åt kustartilleriets manskap och värnpliktiga vore, enligt vad myndigheterna uttalat, medel snarast möjligt erforderliga. Beträffande särskilt behovet av personlig krigsutrustning hade chefen för kustartilleriet i skrivelse till marinförvaltningen den 18 september 1914 anført, bland annat, att det vore av allra största vikt, att kustartilleripersonalen bleve vida mera rörlig än vad nu vore fallet och därigenom sattes i stånd till ett mera aktivt försvar. Härför erfordrades, att dess utrustning bleve av den art, att personalen icke bundes vid viss försvarsanstalt, utan även för kortare eller längre tid kunde, därest det taktiska läget vidkommande försvarsanstalten sådant medgäve, användas för operationer antingen ensam eller i samband med fästningens infanteri inom hotade eller anfallna områden. Den personliga krigsutrustningen ansåges nödvändig för att kustartilleristen skulle kunna dels föra med sig erforderliga beklädnads- m. fl. persedlar, ammunition, proviant och vatten, dels bespisas oberoende av de fasta matinrättningarnas kokanordningar och utspisningsmateriel och dels förläggas utom kasernerna eller de fasta försvarsanstalterna. Vidare hade chefen för kustartilleriet beträffande behovet av personlig verktygsutrustning framhållit, att det pågående kriget i högre grad än tillförene påvisat betydelsen av fältbefästningar. För att främja kustartillerivapnets användbarhet utom befästningarna och vid det rörliga försvaret, borde den med gevär eller karbin beväpnade kustartilleripersonalen förseas med bärbar, personlig verktygsutrustning i ungefär samma utsträckning som vid infanteriet.

Chefen för kustartilleriet hade därjämte anmält behovet av medel för anskaffning av beklädnad och utrustning för reservtrupper, tillhörande kustartilleriet.

Då frågan om de till kustartilleriet hörande reservtruppernas organisation ännu icke vore ordnad, hava myndigheterna ansett sig i det nu föreliggande förslaget böra i första hand upptaga medel för komplettering av beklädnad och utrustning för de årsklasser värnpliktiga, som vid mobilisering skulle inkallas enligt nu gällande bestämmelser. Spörsmålet om de av chefen för kustartilleriet föreslagna utrustningspersedlarna och den personliga verktygsutrustningen vore för närvarande icke så utrett, att myndigheterna i detta sammanhang kunde avgiva förslag i fråga om utrustningens beskaffenhet. Emellertid ansåge sig myndigheterna böra tillstyrka, att ett belopp beräknades redan nu för att möjliggöra anskaffning av de utrustningspersedlar, som kunde befinnas vara mest nödvändiga. Myndigheterna hava därför föreslagit, att för komplettering av beklädnaden för de värnpliktiga och för anskaffning av utrustningspersedlar för stammanskapet och de värnpliktiga måtte upptagas ett belopp av i runt tal 350,000 kronor.

5. Förstärkning av det fasta kustförsvaret.

Beträffande behovet av i sådant avseende erforderliga åtgärder tillåter jag mig hänvisa till förutnämnda särskilda bilaga. Kostnaderna för de av myndigheterna för ifrågavarande ändamål föreslagna åtgärderna hava upptagits till sammanlagt 2,155,000 kronor.

6. Anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning.

Beträffande ifrågavarande anskaffning hava myndigheterna anför, att en av lärdomarna från kriget vore den stora betydelsen därav, att en kustfästning ägde ett stort antal rörliga, lätta pjäser. I den utredning, som den 29 september 1913 avgivits av cheferna för kustartilleriet, fortifikationen, marinförvaltningen och marinstaben, hade ock ett antal av de i de fasta försvarsanstalerna uppställda pjäserna föreslagits att överföras till rörlig bestyckning.

För att de viktigaste av de äldre, i hjullavettage befintliga pjäserna skulle kunna fullt utnyttjas, krävdes, att de kunde anspännas. Detta behov hade hittills varit avsett att helt och hållet fyllas genom rekvisi-

tion. Under den år 1914 anbefallda mobiliseringen hade det emellertid visat sig, att de rekvirerade seldonen endast med stora olägenheter kunde användas för pjäsfordonen. För dessa borde sålunda seldon anskaffas. Kostnaden för denna anskaffning ansåge sig myndigheterna böra upptaga i detta sammanhang, och hade densamma beräknats uppgå till 70,000 kronor.

7. Minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå.

På sätt framgår av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden den 14 januari 1916, bilagt innevarande års statsverksproposition, har Kungl. Maj:t, på min hemställan, föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag för anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, för ändamålet bland de extra anslagen å femte huvudtiteln för år 1917 beräkna ett belopp av 120,000 kronor. Det sammanlagda kostnadsbeloppet för ordnandet av nämnda depå hade i berörda statsverksproposition beräknats till 360,000 kronor.

Jag tillåter mig vidare erinra, att Kungl. Maj:t, i anslutning härtill, i en denna dag till riksdagen avlåten proposition föreslagit riksdagen att till anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg bevilja ett anslag av 360,000 kronor samt därav på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp under innevarande år av tillgängliga medel förskjuta 75,000 kronor. Denna proposition är grundad på ett av marinförvaltningen den 22 november 1915 avgivet förslag i ämnet, i vilket förslag upptagits följande åtgärder:

a) beredande av förtöjningsplatser och därmed sammanhängande anordningar för Göteborgsavdelningen tillhörande örlogsfartyg;

b) beredande av upplagsplatser för förråd m. m., avsedda för avdelningens samtliga fartyg;

c) beredande av inkvartering för den för tillsyn m. m. av förråden avsedda personalen samt för de fartygsbesättningar, som borde vara förlagda till Nya varvet, ävensom beredande av lokaler för ordnande av personalens övnings-, förplägnads-, verkstads-, sjukvårds-, mäss- m. fl. förhållanden.

Hela den personal, för vilken inkvartering borde beredas, uppgår till 4 officerare, 15 underofficerare, 11 underofficerskorpraler och 34 meniga eller tillhoppa 64 man. Härvid har förutsatts, att i fredstid av-

delningen tillhörande torpedfartyg skulle under viss del av året ingå i torpedberedskap, resp. undervattensbåtberedskap.

Chefens för
marinstaben
skrivelse den
24 januari
1916.

I särskild skrivelse den 24 januari 1916 har emellertid chefen för marinstaben av anförda skäl gjort framställning därom att, så snart förhållandena det medgäve, minberedskap måtte anordnas vid Göteborgs örlogsdepå; och har bemälda chef i samband därmed anført att, då proposition angående ordnandet av nämnda depå vore att förvänta till innevarande års riksdag, det syntes erforderligt att redan nu fatta beslut angående ifrågavarande beredskap, på det att i minberedskapen ingående personal jämväl måtte upptagas vid beräklandet av inkvarterings- m. fl. utrymmen. Enligt marinstabschefens förslag skulle, under förutsättning att, förutom torped- och undervattensbåtberedskap, även minberedskap vid depån anordnades på sätt av honom förordats, lokaler vid depån för inkvartering, förplägnad, övning, sjukvård m. m. erfordras för tillhopa 8 officerare, 25 underofficerare, 16 underofficerskorpraler samt 138 korpraler och meniga. I detta antal inbegrepes all den personal, som ansåges böra förläggas till depån.

Marinförvalt-
ningens utlå-
tande den 24
februari 1916.

I anledning av chefens för marinstaben berörda framställning har marinförvaltningen den 24 nästlidna februari avgivit utlåtande och därvid anført huvudsakligen följande.

Ett bifall till det av chefen för marinstaben sålunda framställda förslaget skulle, med hänsyn till den därigenom uppkomna ökningen i personalstyrkan, vilken ökning utgjorde 4 officerare, 10 underofficerare, 5 underofficerskorpraler samt 104 korpraler eller meniga, alltså tillhopa 123 man, medföra, att de i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag under femte huvudtiteln beräknade kostnaderna icke längre bleve tillräckliga för tillgodoseende av de nödvändigaste kraven å inkvartering, förplägnad, övning, sjukvård m. m.

Med ledning av en utav marinförvaltningen i ärendet verkställd utredning hade ämbetsverket beräknat, att de av personalens ökning betingade kraven å inkvartering m. m. skulle kunna tillgodoses på nedanstående sätt.

Inkvartering av officerare.

Sammanlagda antalet av nu befintliga och av marinförvaltningen i förut omnämda skrivelse den 22 november 1915 föreslagna, nyinredda officerslägenheter uppginge till 18, därav 10 avsedda för ogifta

subalternofficerare. Det antal officerare, som enligt chefens för marin-staben förslag skulle förläggas till Nya varvet, uppginge, med hänsyn till att antalet kustartilleriofficerare och vederlikar utgjorde 12, till 20.

Frågan om lägenheter till det överskjutande antalet officerare syntes tills vidare, intill dess lämpliga privathus å Nya varvets område kunde inlösas av kronan, böra ordnas så, att den ena, en officer av kustartilleriet (mobiliseringsofficeren), vars tjänstgöring ej med nödvändighet fordrade, att han vore bosatt å Nya varvet, icke erhöle inkvartering in natura utan i stället inkvarteringsbidrag enligt stat, samt att, beträffande den andra, överenskommelse träffades med pastorn vid Nya varvets församling om disposition av pastorsbostället, vilket för närvarande vore uthyrt för 500 kronor, ett belopp, som motsvarade det inkvarteringsbidrag, vilket syntes böra förutsättas utgå till i Göteborg förlagd officer av flottan av kaptens grad.

Ökningen av officerspersonalen betingade sålunda icke för närvarande några ökade kostnader för inkvartering, som borde upptagas i detta sammanhang.

Inkvartering av underofficerare.

Behovet av lägenheter utgjorde enligt chefens för marin-staben förslag, inklusive 21 lägenheter för underofficerare av kustartilleriet och fortifikationen, 46. Sammanlagda antalet av nu befintliga och av ämbetsverket förut föreslagna, nyinredda underofficerslägenheter uppginge till 34. Av dessa 34 lägenheter avsåges 6 bliva inrymda i 3 nyuppförda hus, för vilka kostnaden beräknades till 54,000 kronor. Denna kostnad hade emellertid ej medräknats i statsverkspropositionen, varför enligt densamma tillgången till underofficerslägenheter uppginge till 28.

Av de sålunda ytterligare erforderliga 18 lägenheterna kunde 8 inredas i de hus å tomterna e, f, n, q och t, vilka ämbetsverket hade för avsikt att inom den närmaste tiden hos Kungl. Maj:t föreslå till inlösen.

För fyllande av det återstående behovet av 10 lägenheter syntes lämpligast 5 nya hus av den av ämbetsverket förut föreslagna typen till en kostnad av 18,000 kronor för varje böra komma till utförande.

Då erforderliga medel för ovannämnda inlösen av husen å tomterna e, f, n, q och t synts ämbetsverket böra utgå av fonden för hyres- och arrendemedel samt kostnaden för erforderlig reparation och inredning av sagda hus kunde bestridas av ordinarie anslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader, uppginge den kostnad utöver vad i äm-

betsverkets skrivelse den 22 november 1915 upptagits, som i detta sammanhang borde beräknas för lösande av frågan om underofficerarnas inkvartering, till 36,000 kronor eller 18,000 kronor för vardera av 2 bostadshus, vart och ett inrymmande 2 underofficerslägenheter.

Inkvartering av manskap.

Det manskap, för vilket inkvartering av chefen för marinstaben förutsatts bära beredas, utgjordes av 16 underofficerskorpraler samt 138 korpraler och meniga eller sammanlagt 154 man. Av denna kontingent kunde större delen, nämligen den minberedskapen tillhörande, utan att den för manskapsinkvarteringen förut beräknade kostnaden därigenom ökades annat än på grund av erforderlig ökning av inventarierna, förläggas i byggnaden nr 22, vilket hus jämväl förut avsetts för flottans manskap.

För den återstående delen av manskapet syntes den lämpligaste förlägningsplatsen vara byggnaden nr 23, som nu inrymde gymnastiklokal, förråd, verkstäder m. m. och pumpmaskineri. I denna byggnad bleve emellertid vissa inredningsarbeten på grund härav erforderliga, vilka ej förut behöft ifrågakomma och för vilka kostnaden beräknats till 11,000 kronor.

Lokaler för förplägnad, övning, sjukvård m. m.

Med den av chefen för marinstaben föreslagna väsentliga ökningen av personalen bleve det oavvisligen nödvändigt att i betydligt större utsträckning än vad av ämbetsverket förut förutsatts tillgodose behovet av för förplägnad, övning, sjukvård m. m. avsedda lokaler.

Sålunda bleve följande i marinförvaltningens skrivelse den 22 november 1915 föreslagna, men i statsverkspropositionen ej upptagna åtgärder nödvändiga, nämligen:

1) Inredningsarbeten i det nu som tillfälligt kvarter för infanteri använda huset nr 24 för erhållande av erforderliga sjukvårds- och skollokaler för en kostnad av 39,500 kronor.

De nuvarande sjukvårdslokaler i byggnaden nr 25 erbjöde alltför liten luftkub samt behövde utvidgas och moderniseras för att motsvara nutida hygieniska fordringar. I dem kunde plats beredas endast för 3 officerare, 4 underofficerare och 7 man, ett antal, som givetvis vore för litet i förhållande till den till förläggning föreslagna kontingentens storlek. Nu befintliga skollokaler, som ävenledes vore inrymda i huset nr 25,

utgjordes endast av 2 rum och vore sålunda alldeles otillräckliga för tillgodoseende jämväl av flottans behov av dylika lokaler.

2) Tillbyggnad av kokinrättningen för en kostnad av 41,000 kronor.

Vid den nuvarande kokinrättningens uppförande hade beträffande anordningarna för matens tillredande hänsyn tagits därtill, att en avsevärd kontingent av flottans manskap kunde komma att förläggas till Nya varvet, och inrymdes dessa anordningar i byggnadens huvudparti. Däremot beräknades lokaler för matsalar, uppbacknings- och diskrum endast för kustartilleriets manskap och förlades i en tillbyggnad. Med den nu ifrågasatta personalförläggningen bleve det nödvändigt att å andra sidan huvudbyggnaden uppföra en motsvarande tillbyggnad.

Av de i förutnämnda skrivelse den 22 november 1915 av ämbetsverket som önskvärda angivna åtgärder, vilka emellertid då av kostnadshänsyn ej ansetts böra upptagas i samband med depåns upprättande, bleve vidare följande erforderliga, nämligen:

1) Inredning av beklädnadsverkstad i huset nr 20 för en kostnad av 4,200 kronor.

Den nuvarande beklädnadsverkstaden, som jämte manskapsmässen vore inrymd i sagda byggnad, utgjordes av en skomakeriverkstad med plats för endast 2 man och vore otillräcklig redan under nuvarande förhållanden.

2) Uppförande av en marketenteribyggnad för en kostnad av 35,500 kronor.

Den nuvarande, i huset nr 20 provisoriskt inredda manskapsmässen, vars utrymme icke stode i proportion till den styrka, som hittills varit förlagd till Nya varvet, vore synnerligen bristfällig, och behovet av ett nytt marketenteri hade därför redan förut gjort sig gällande. Med den nu ifrågasatta stora ökningen av manskapsstyrkan bleve detta behov ännu mera trängande.

3) Uppförande av nytt exercishus för en kostnad av 67,000 kronor.

Den gamla gymnastiklokalen, provisoriskt inredd i huset nr 23, vilket, enligt vad förut nämnts, förutsatts skola inredas för inkvartering av manskap från flottan, hade endast nödtorftigt fyllt behovet för det hittills till platsen förlagda manskapet av kustartilleriet och kunde sålunda ej anses tillräcklig vid en väsentlig ökning av personalen, varför en ny dylik lokal med nödvändighet erfordrades.

4) Uppförande av ett badhus och tvättinrättning för en kostnad av 53,000 kronor.

Olägenheterna därav att, såsom nu vore fallet, icke hava någon möjlighet att bereda tillfälle till bad vid Nya varvet hade redan förut tydligt framträtt, och dessa olägenheter bleve naturligtvis större i och med att den dit förlagda personalen ökades. Även det förut framträdande behovet av en tvättinrättning komme att göra sig mera gällande. Då slutligen den nuvarande ångpanneanläggningen vore så bristfällig, att nya pannors anskaffande inom den närmaste framtiden torde bliva nödvändig, hölle ämbetsverket före, att uppförandet av ett badhus med tvättinrättning, vilket även beräknades inrymma en ångpanneanläggning, som kunde ersätta den nuvarande, skulle ställa sig för kronan ekonomiskt förmånligare än att nu endast förse den redan befintliga anläggningen med nya pannor och i en snar framtid därutöver uppföra badhus och tvättinrättning, vilket i längden ej torde kunna undvikas.

Utöver de av ämbetsverket i dess tidigare förslag förutsatta åtgärderna bleve det slutligen nödvändigt att för flottan inreda en rustkammare för beklädnadens förvarande och översyn, men torde detta kunna ske utan särskild kostnad.

Inventarier.

I samband med vidtagandet av ovannämnda åtgärder komme även behovet av inventarier att ökas och kostnaden härför sålunda att överstiga det belopp av 12,000 kronor, som av marinförvaltningen förut beräknats och jämväl i statsverkspropositionen upptagits.

Verkställda överslagsberäkningar gäve vid handen, att kostnadsökningen härför kunde sättas till 11,000 kronor för den ökade inkvarteringen av manskap jämte expeditionslokaler.

Kostnaderna för anläggningen av örlogsdepån i Göteborg skulle sålunda, vid bifall till chefens för marinstaben förslag och under förutsättning, att medel för inlösen av husen å tomterna e, f, n, q och t anvisades av disponibla tillgångar, utgöra, utöver av marinförvaltningen i skrivelsen den 22 november 1915 äskat belopp, 495,000 kronor, för

uppförande av 2 bostadshus för 4 underofficerare	kronor	36,000: —
omändring av byggnaden nr 23	»	11,000: —
inredning av beklädnadsverkstad i huset nr 20	»	4,200: —
uppförande av marketenteribyggnad	»	35,500: —
» » exercishus	»	67,000: —

Transport kronor 153,700: —

	Transport kronor	153,700: —
uppförande av badhus och tvättinrättning	»	53,000: —
ytterligare inventarier	»	11,000: —
	Summa kronor	217,700: —
eller tillsammans	kronor	712,700: —

Då kostnaderna för örlogsdepån vid Göteborg enligt förberörda proposition upptagits till 360,000 kronor, belöpa sig alltså utgifterna för anordnande av minberedskap därstädes till 352,700 kronor.

Ordnandet av en örlogsdepå i Göteborg i överensstämmelse med förestående förslag medförde emellertid, utöver engångskostnaderna för nybyggnader, ändringar, reparationer m. m., i sinom tid även en ökning av den årliga underhållskostnaden för etablissemmentet i dess helhet. Därest underhållet av nyuppförda stenhus beräknades till 1 % och för anläggningar av trä till 2 à 5 %, uppginge denna ökning till 9,600 kronor.

Beträffande storleken av den utav chefen för marinstaben föreslagna personalen vid örlogsdepån i Göteborg hölle marinförvaltningen före, att behovet av en depåintendent i en snar framtid komme att göra sig gällande, enär kårintendenten vid Älvsborgs kustartillerikår enligt kommendantens utsago redan vore så upptagen av göromål, att hans tid icke torde medgiva honom att taga befattning med intendenturen vid depån. Någon inkvartering för en depåintendent syntes emellertid i detta sammanhang ej behöva anordnas, då hans tjänstgöring åtminstone till en början torde medgiva honom att bo i staden.

Marinförvaltningen hade även, med avseende fäst på det ökade antalet fartyg vid depån, tagit behovet av en mariningenjör vid densamma under övervägande. Då emellertid för närvarande tvenne mariningenjörer vore såsom kontrollanter vid fartygsnybyggnader bosatta i Göteborg och sannolikt så även komme att bliva förhållandet under den närmaste framtiden, ansåge ämbetsverket, att depåns behov av mariningenjör tillsvidare kunde tillgodoses genom att dessa kontrollanter beordrades att i händelse av behov tillhandagå depåchefen med de tjänsteförrättningar, som kunde ifrågakomma.

Chefen för fortifikationen och chefen för generalstaben hava var för sig den 17, resp. den 26 innevarande april avgivit särskilt yttrande beträffande den under punkt 5 här ovan upptagna frågan om förstärkning av det fasta kustförsvaret.

*Chefens för
fortifikationen
och chefens
för general-
staben
yttranden.*

Departements-
chefens
yttrande.

Det förslag till användande av det för sjöförsvarets stärkande sålunda avsedda beloppet av omkring 12 miljoner kronor, vilket marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss avgivit i förutnämnda skrivelse den 24 nästlidna mars och som slutar å ett sammanlagt belopp av 12,229,050 kronor, synes mig vara väl avvägt. Uppgiften har, såsom av det förut sagda framgår, varit att inom nämnda kostnadsram tillgodose de under nuvarande förhållanden starkast framträdande kraven på höjning av sjöförsvarets krigsberedskap. Enligt de direktiv, som lämnats bemälda myndigheter vid förslaget uppgörande, hade myndigheterna att tillse, dels att den nedsättning i stridsvärde, som flottan under den anbefallda mobiliseringen kunde hava lidit genom förslitning eller annorledes, bleve i största möjliga mån ersatt, och dels att de erfarenheter, vilka vid denna mobilisering vunnits, samt de lärdomar, som det pågående kriget givit, bleve behörigen beaktade.

Krigsfartygs-
materiel.

Beträffande anskaffning av krigsfartygsmateriel hava marinförvaltningen och inspektören av flottans övningar till sjöss i främsta rummet förordat byggande av en *lätt kryssare*. Då enligt inom marinförvaltningen verkställda beräkningar kostnaden för ett sådant fartyg med 3,200 tons displacement och omkring 30 knops fart uppginge till 6,700,000 kronor, men myndigheterna samfällt ansett, att endast 4 miljoner kronor borde, under förutsättning av det totala kostnadsbeloppets begränsning till omkring 12 miljoner kronor, användas till krigsfartygsmateriel, hava marinförvaltningen och bemälde inspektör hemställt om ökning av sistnämnda belopp med en summa av 2,700,000 kronor. Skulle en sådan ökning medgivas, har chefen för marinstaben däremot ansett, att denna ökning borde användas till anskaffande av ett minfartyg av ungefärligen samma typ som Clas Fleming, vilket är flottans sist byggda minfartyg.

För mig står det klart, att en lätt, snabbgående kryssare skulle särskilt med hänsyn till vårt lands militärgeografiska läge vara av mycket stor betydelse för upprätthållandet av en effektiv neutralitetsvakt och för vårt försvar till sjöss i det hela. Det pågående sjökriget har ock lämnat påtagliga vittnesbörd om den mångsidiga användbarheten av fartyg av denna typ. Då jag det oaktat icke kan ansluta mig till förevarande förslag, är detta främst beroende därpå, att kostnaderna för ett sådant fartyg, därest icke inkräkning skall äga rum på andra synnerligen trängande behov, skulle gå väsentligt utöver det för sjöförvarsändamål nu avsedda medelsbeloppet. Men även andra skäl synas

mig tala emot att för närvarande ifrågasätta anskaffandet av ett dylikt fartyg. Den vid 1914 års senare riksdag antagna byggnadsplanen för flottan under åren 1915—1919 innebar byggande av tre fartygsslag, nämligen pansarbåtar, jagare och undervattensbåtar (2 pansarbåtar, 4 jagare ävensom undervattensbåtar för viss angiven kostnad). Anskaffandet av en lätt kryssare skulle givetvis bryta ramen för denna plan, vilken nu befinner sig under utförande. Det torde ock vara otvivelaktigt, att med hänsyn till de många krigsfartygsbyggen, som för närvarande pågå inom landet, betydande svårigheter skulle möta att nu igångsätta byggandet av ett fartyg av denna storlek.

Kan jag sålunda icke biträda nu omhandlade förslag om byggande av en lätt kryssare, har jag å andra sidan icke något att erinra mot, att för det belopp av 4 miljoner kronor, som myndigheterna samfällt ansett böra användas för anskaffande av krigsfartygsmateriel, bygges en *jagare* ävensom *undervattensbåtmateriel*. Genom anskaffandet, utöver de i 1914 års nybyggnadsprogram ingående 4 jagarna, av ännu ett sådant fartyg av ungefärligen enahanda typ och storlek skulle, såsom myndigheterna framhållit, vinnas en lämplig ersättning för den förslitning, för vilken särskilt torpedfartygen vid den sedan augusti 1914 pågående mobiliseringen av flottan varit utsatta och som påtagligen kommer att hava till följd, att vissa av dessa fartyg redan före den i planerna beräknade tiden måste avföras från kustflottan och överföras till lokalstyrka. Kostnaden för en dylik jagare, vilken i det till 1914 års senare riksdag framlagda förslaget till sjöförsvarets ordnande beräknats till 1,541,000 kronor, har nu, i främsta rummet på grund av de under den senaste tiden synnerligen starkt ökade material- och arbetsprisen, uppskattats till omkring 2 miljoner kronor.

Vad *undervattensbåtmaterielen* beträffar, måste det synnerligen beklagas, att på grund av nyssnämnda prisstegring den summa av omkring 2 miljoner kronor, som ännu återstår odisponerad av det utav 1914 års senare riksdag till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel avsedda beloppet av 45,232,000 kronor, enligt vad myndigheterna numera anmält synes i sin helhet erfordras för genomförandet av 1914 års byggnadsprogram. Härtill har även i sin mån bidragit, att man vid det nu pågående krigsfartygsbygget icke ansett sig böra underlåta att i möjligaste mån tillgodogöra sig den senaste tidens erfarenheter och uppfinningar på ifrågavarande område. Det måste emellertid anses synnerligen önskvärt, att oaktat berörda prisstegring flottan må kunna tillföras den ökning i stridskraft, som den moderna undervattensbåtmaterielen innebär. Då det gäller användningen av det för anskaffning av krigsfartygs-

materiel nu föreslagna beloppet, anser jag mig därför böra biträda myndigheternas förslag, att omkring 2 miljoner kronor beräknas för byggande av undervattensbåtmateriel.

I fråga om lämplig typ för undervattensbåt lär en mindre sådan än den, som de senast beställda undervattensbåtarna innehava, icke böra ifrågakomma. Det pågående sjökriget har i detta hänseende tydligt påvisat betydelsen därav, att undervattensbåtarna äga relativt stort deplacement och hög verkningsradie.

Den närmare fördelningen av här ifrågavarande belopp av 4 miljoner kronor till en jagare och undervattensbåtmateriel torde av Kungl. Maj:t få bestämmas efter de omständigheter, som föreligga vid fartygsbyggenas igångsättande.

Artilleri-
ammunition,
minor, hand-
granater och
bomber samt
torpeder.

Till anskaffning av artilleriammunition, minor, handgranater och bomber samt torpeder hava myndigheterna avsett ett sammanlagt belopp av 3,225,000 kronor och därvid hänvisat till de allt större krav, som, i den mån kriget fortgått, ställts på tillgången av sådan materiel. Det synes mig ock vara uppenbart, att de erfarenheter, som kriget i förevarande avseende givit vid handen, allvarligt mana till att i största möjliga omfattning söka tillgodose här ifrågavarande behov. Visserligen torde vid ett krigsutbrott en ökad tillverkning inom landet av denna materiel, åtminstone i viss mån, kunna åstadkommas, men detta utesluter naturligen på intet sätt angelägenheten av att redan under fredstid med till buds stående medel sörja för, att den nödvändigaste kompletteringen av befintliga förråd av materielen äger rum.

Beträffande *artilleriammunition för stridsfartygen* föreligger enligt myndigheternas uppfattning närmast behov av förstärkning av ammunitionsutredningen för de under byggnad varande pansarbåtarnas svåra och medelsvåra kanoner. För denna förstärkning, vilken avser $\frac{1}{4}$ utredning, hava kostnaderna uppskattats till 540,000 kronor. Jag instämmer i denna myndigheternas uppfattning.

Att myndigheterna för *artilleriammunition för kustfästningarna* avsett ett belopp av 500,000 kronor finner jag även vara av föreliggande omständigheter påkallat.

För tillgång på *minor för flottan* har visserligen i viss omfattning blivit sörjt, senast genom den av Kungl. Maj:t framlagda planen för genomförande av dylik anskaffning under åren 1915—1917 till ett belopp av 876,400 kronor, vilken plan blivit av riksdagen godkänd. Icke dess mindre anser jag mig böra understödja myndigheternas nu föreliggande framställning därom, att för detta ändamål måtte av nu ifrågavarande me-

delsbelopp få användas 810,000 kronor, däri inbegripen kostnaden för erforderliga minförrådshus. Beskaffenheten av vårt lands kust med dess stora utsträckning och betydande skärgårdsområden giver vid försvaret till sjöss en särskilt stor betydelse åt minvapnet. Tar man därjämte i betraktande den väsentligt vidgade användning, som detta vapen fått i det nu pågående sjökriget, synes mig någon meningsskiljaktighet knappast kunna råda därom, att det måste betraktas såsom synnerligen angeläget att uppbringa flottans minförråd till större omfattning än tidigare varit avsett. Den anskaffning av minor jämte anordnande av erforderliga förrådslokaler, som med anlitande av nyssnämnda belopp kan äga rum, täcker i allt fall endast en del av det utav myndigheterna beräknade behovet av sådan materiel.

Även för kustfästningarnas försvar spelar minvapnet en betydande roll. Efter framställning av Kungl. Maj:t har 1913 års riksdag för ändringar av de permanenta mineringarna vid Vaxholms och Karlskrona fästningar beviljat ett anslag av 600,000 kronor, varav på extra stat för år 1914 anvisats 120,000 kronor. Sedermera har sistnämnda belopp anvisats för vart och ett av åren 1915—1917, varjämte riksdagen medgivit, att omförmälda anslag finge användas för anordnande av permanenta mineringar även vid andra än nyssnämnda båda fästningar. För att hava tillgång till reserv av materiel för dessa mineringar anser jag, i likhet med myndigheterna, av största vikt, att ytterligare anskaffning av *minor för kustfästningarna* äger rum. Även det av myndigheterna framhållna behovet av komplettering utav kustfästningarnas förråd av *handgranater* och *bomber*, vilken materiel under kriget kommit till allt större användning, finner jag påtagligt. Mot de för dessa ändamål av myndigheterna upptagna beloppen, 475,000 kronor för minanskaffning jämte anordnande av erforderliga förrådslokaler samt 50,000 kronor för anskaffning av handgranater och bomber, har jag icke någon erinran att framställa.

Med avseende å den föreslagna anskaffningen av *torpeder* anhåller jag få erinra, att en sedan länge fortgående uppmärksamhet av statsmakterna ägnats åt detta vapen. Sålunda beviljade 1910 års riksdag, på hemställan av Kungl. Maj:t, ett extra anslag av 481,200 kronor till anskaffning av torpeder och torpedmateriel. Enligt andra försvarsberedningens kostnadsberäkningar skulle, sedan en division jagare försetts med dubbeltorpedtuber, till komplettering av torpedutredningen å dessa jagare erfordras ett belopp av 204,000 kronor, varjämte borde verkställas anskaffning av reservtorpeder för en kostnad av 500,000 kronor.

För dessa ändamål har ock av riksdagen beviljats ett sammanlagt belopp av 704,000 kronor, att utgå under visst antal år.

Särskilt med hänsyn till erfarenheterna under det pågående kriget måste det synas angeläget att för våra torpedfartyg anskaffa en så stor reserv av moderna, långskjutande torpeder, att fartygens stridsvärde kan i största möjliga mån utnyttjas. Den anskaffning av sådana torpeder i reserv till ett belopp av 850,000 kronor, som myndigheterna nu förordnat, torde fylla åtminstone de oundgängligaste kraven i förvarande avseende. Ett större belopp torde emellertid med hänsyn till övriga angelägna medelsbehov icke böra avses för ifrågavarande ändamål.

Enligt vad myndigheterna erinrat, har en utredning angående anläggande av ännu en *torpedverkstad*, utöver den vid flottans station i Karlskrona befintliga, blivit enligt nådigt beslut den 21 januari innevarande år igångsatt. Nämda beslut, varigenom departementschefen bemyndigats att tillkalla sakkunniga för att inom departementet biträda med verkställande av utredning och uppgörande av förslag beträffande anläggande av en torpedverkstad jämte torpedförrådsbyggnad, var närmast föranlett av en från chefen för marinstaben den 25 november 1915 avlåten skrivelse, varuti bemälde chef bland annat anförde, att torpedverkstaden i Karlskrona hade ett alltför utsatt läge, så att samfärdseln med densamma upphörde redan vid cernering av Karlskrona fästning, samt att verkstadens tillverkningsmöjligheter, oavsett nämnda förhållande, icke torde närmelsevis fylla de anspråk, som med nuvarande torpedfartyg borde kunna under krig ställas på verkstaden. I häröver avgivet utlåtande har marinförvaltningen såsom sin åsikt uttalat, att det vore av största vikt, att en ny torpedverkstad bleve anlagd. Med stöd av förenämnda bemyndigande har jag den 22 januari innevarande år tillkallat fyra sakkunniga personer för att biträda med ifrågavarande utredning.

Om man beträffande tillverkning av ammunition i allmänhet torde, åtminstone i viss omfattning, kunna vid krigstillfälle använda sig av den enskilda industrien, låter sig detta knappast i nämnvärd mån göra i fråga om fabrikation av torpeder. Det synes mig därför vara ett synnerligen viktigt önskemål att genom anläggande av ännu en torpedverkstad bereda möjlighet att vid sådant tillfälle skyndsamt och i så stor omfattning som möjligt få förbrukad torpedammunition ersatt. En icke mindre betydande fördel skulle ock härigenom vinnas, i det att, i mån av tillgängliga medel, även under fredstid en snabbare och jämnare komplettering och utökning av flottans torpedförråd skulle kunna ernås än som är möjligt med allenast den nuvarande torpedverkstaden i Karlskrona,

vars tillverkningsmöjligheter äro alltför inskränkta. Jag anser på grund härav denna fråga vara av den vikt, att jag icke tvekar att tillstyrka myndigheternas förslag därom, att redan nu ett belopp av 750,000 kronor för ändamålet avses.

I fråga om marinens flygväsende har i förutnämnda särskilda bilaga lämnats en närmare redogörelse för den plan för anskaffning av flygbåtar med tillhörande förvaringsskjul, motorbåtar och motorjollar, som av chefen för marinstaben i skrivelse den 8 februari innevarande år framlagts. Den snabba utveckling, som det militära flygväsendet under det pågående kriget haft att uppvisa, och de betydande insatser, som av flygvapnet gjorts under krigets gång, måste enligt min mening utgöra en kraftig maning därtill, att åtgärder vidtagas för att förhjälpa detta vapen till den plats i vår marina organisation, som av dess nuvarande betydelse påkallas. Det gäller härvid att genom anskaffning av lämpliga flygbåtar till största möjliga antal tillföra marinens flygflotta den förstärkning i materiel, som är nödvändig för att densamma skall kunna fylla de mångskiftande uppgifter, vilka numera tillkomma densamma. I själva verket läser någon meningsskiljaktighet icke kunna råda därom, att väsentliga brister beträffande marinens flygväsende för närvarande föreligga, vilka icke minst torde få tillskrivas det hastiga framåtskridandet på det flygtekniska området. Den nu föreliggande planen för anskaffningar för det marina flygväsendet synes mig vara ägnad att på ett tillfredsställande sätt avhjälpa dessa brister, på samma gång som densammas genomförande icke torde kunna anses betinga ett alltför stort kostnadsbelopp. Ett vidare undanskjutande av ordnandet av denna synnerligen viktiga angelägenhet är efter min bestämda uppfattning icke tillrådligt; och jag anser mig följaktligen böra ansluta mig till den nu föreliggande anskaffningsplanen, därvid jag i likhet med marinförvaltningen finner lämpligt, att det belopp, som nu bör för ifrågavarande ändamål avses, upptages till 838,100 kronor.

Vad särskilt angår de i marinförvaltningens förberörda skrivelse den 22 december 1915 upptagna förvaringsskjulen för flygbåtar, vilka äro avsedda att förläggas till flottans varv i Stockholm, och för vilka, jämte behövlig utvidgning av flygverkstaden därstädes, av här ifrågavarande medel ansetts kunna tagas i anspråk ett belopp av 120,100 kronor, anhåller jag få erinra, att den brist på lämplig uppställningsplats för flygbåtsmaterielen, som redan nu föreligger, givetvis blir allt mera kännbar, i den mån den pågående nybyggnaden av materielen fortgår. Sålunda förväntas under innevarande år ett ej ringa antal

Materiel m.^{m.}
för marinens
flygväsende.

flygbåtar bliva färdigbyggda, varav en del skola levereras redan under nästkommande maj månad. Det synes mig vid sådant förhållande vara oundgängligen nödvändigt, att nödigt utrymme redan under innevarande år beredes för förvaring av denna dyrbara och ömtåliga materiel. Då marinens flygdepå av huvudsakligen strategiska skäl bör vara förlagd till Stockholms varv, torde härvid annan utväg icke föreligga än att följa myndigheternas förslag om utförande av de ifrågavarande anordningarna å nämnda varv. Någon tvekan i detta avseende med hänsyn till den förflyttning av varvet, varom jag inom kort torde få hos Kungl. Maj:t göra framställning, läser icke kunna anses föreligga, då denna förflyttning beräknas vara genomförd först efter loppet av åtskilliga år och för övrigt konstruktionen av de ifrågavarande skjulen medger, att dessas förflyttning kan äga rum med relativt ringa kostnad.

Intendentur-
materiel.

Med avseende å intendenturmaterielen är det särskilt den år 1914 anbefallda mobiliseringen, som påvisat större och mera trängande behov än man förut beräknat. Jag anser mig därför obetingat böra ansluta mig till myndigheternas mening därom, att medel i detta sammanhang böra avses för intendenturändamål. Det av myndigheterna därvid ifrågasatta beloppet, tillhoppa 838,250 kronor, motsvarar visserligen ingalunda det angivna medelsbehovet, men de åtgärder, som, enligt vad här nedan sägs, föreslås till utförande med anlåtande av nämnda belopp, torde i allt fall vara av beskaffenhet att avhjälpa några av de mest framträdande bristerna på ifrågavarande område.

I fråga om *intendenturmateriel för flottan* hava myndigheterna föreslagit en ökning av sjöbevaringsbeklädnadsförrådet till att omfatta, vid Karlskrona station 2,000 beklädnader för värnpliktiga, tillhörande maskinavdelningen, och 5,000 för övriga värnpliktiga eller tillsammans 7,000 samt vid Stockholms station 1,500 resp. 4,700 eller tillhoppa 6,200 beklädnader. För denna ökning av nämnda förråd hava utgifterna upptagits till 428,900 kronor. Vidare har förordats en utvidgning av lokalutrymmet för beklädnadsförrådet vid sistnämnda station för en kostnad av 59,350 kronor. Sammanlagda kostnaderna för dessa åtgärder uppgå alltså till 488,250 kronor. Till grund för myndigheternas förslag i avseende å sjöbevaringsbeklädnadsförrådets ökning hava legat dels en beräkning av antalet värnpliktiga, som vid mobilisering kan antagas inställa sig, dels den nu befintliga tillgången i sjöbevaringsbeklädnadsförrådet och dels en uppskattning av storleken av behöflig reserv av beklädnader. Jag anser mig med så mycket större skäl kunna ansluta mig till myndigheternas sålunda föreliggande förslag, som, på sätt marinförvaltningen redan i skrivelse den 2 novem-

ber 1915 meddelat, erfarenheten under mobiliseringen visat, att det erfordrades ytterligare tillgång å beväringssbeklädnad för att motsvara mobiliseringsbehovet samt att det vore nödvändigt att hålla ett så stort antal beväringssbeklädnader i förråd, att förslitna persedlar kunde ersättas genom utlämning från förrådet utan att nyanskaffning av beklädnad behöfve äga rum i allt för stor utsträckning under den tid flottan vore mobiliserad. Det förtjänar ock erinras, att anskaffning av beklädnadspersedlar av här ifrågavarande slag enligt den plan, som godkändes vid 1907 års riksdag och som åsyftade beklädnadernas uppbringande till ett sammanlagt antal av 11,275 (2,700 för värnpliktiga, tillhörande maskinavdelningen, och 8,575 för övriga värnpliktiga) på grund av den höjda anskaffningskostnaden ännu icke kunnat i sin helhet slutföras.

Ej heller mot den föreslagna anskaffningen av *intendenturmateriel för kustartilleriet* för en beräknad kostnad av 350,000 kronor har jag något att erinra. Härmed avses, såsom förut nämnts, dels komplettering av beklädnadsförrådet för de värnpliktiga och dels anskaffning av utrustningspersedlar för stammanskapet och de värnpliktiga. För ökning av beklädnadsförrådet för de värnpliktiga talar samma skäl, som förut angivits för motsvarande åtgärd beträffande sjöbeväringssbeklädnadsförrådet, nämligen det påvisade större behovet av beklädnader under mobilisering. Vad chefen för kustartilleriet anfört i fråga om betydelsen därav, att kustartilleripersonalen genom anskaffande av för ändamålet lämpad utrustning (personlig utrustning och verktygsutrustning) bleve mera rörlig än för närvarande är fallet, finner jag vårt synnerligt beaktande. Ehuru frågan om beskaffenheten av denna utrustning m. m. ännu ej är slutligen löst, synes mig icke någon betänklighet möta mot att medel enligt en överslagsvis gjord beräkning redan nu härför avses. Dock torde vederbörande myndigheter böra anmodas att snarast möjligt förelbringa definitiv utredning såväl rörande beskaffenheten av oförmälda utrustning som ock om kostnaderna i sådant hänseende. Sedan denna utredning blivit verkställd, torde fördelning av ifrågavarande belopp, 350,000 kronor, mellan de här angivna särskilda ändamålen få av Kungl. Maj:t verkställas efter de grunder, som må finnas lämpliga.

Då chefen för kustartilleriet därjämte anmält behovet av beklädnad och utrustning för reservtrupper, tillhörande kustartilleriet, men frågan om dessa truppers organisation, såsom myndigheterna påpekat, ännu icke är ordnad, torde även denna fråga böra göras till föremål för undersökning och utredning.

Förstärkning
av det fasta
kustförsvaret.

En närmare redogörelse för de skäl, som för mig varit bestämmande för att tillstyrka de av myndigheterna föreslagna åtgärderna till förstärkning av det fasta kustförsvaret, återfinnes i den förut omnämnda särskilda bilagan.

Anspännings-
materiel för
kustfästning-
garnas rörliga
bestyckning.

Mot myndigheternas förslag till anskaffning av anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning för ett belopp av 70,000 kronor har jag icke någon erinran att framställa.

Minberedskap
vid Göteborgs
örlogsdepå.

Såsom förut nämnts, har i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag angivits, att kostnaderna för anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg beräknats till omkring 360,000 kronor; och har Kungl. Maj:t i en denna dag till riksdagen avlåten proposition föreslagit riksdagen att till anordnande av nämnda depå bevilja ett anslag av 360,000 kronor samt därav på extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp under innevarande år av tillgängliga medel förskjuta 75,000 kronor. Vid beräkandet av kostnaderna för ifrågavarande depå hade icke förutsatts, att minberedskap skulle vid depån anordnas, utan har detta krav framställts först i en skrivelse från chefen för marinstaben av den 24 januari 1916. Med hänsyn till den stora vikten av att tillföra det rörliga försvaret vid landets västra kust en välbehövlig förstärkning tvekar jag emellertid icke att biträda marinstabschefens ifrågavarande förslag; och jag tillåter mig i sådant avseende ytterligare hänvisa till den av mig redan tidigare framhållna omständigheten, att minförsvaret icke minst till följd av beskaffenheten av vårt lands kuster måste vid ett sjökrig intaga en särskilt framskjuten ställning, en uppfattning, som jämväl bestyrkes av den gångna tidens krigshändelser till sjöss.

De kostnader, som i marinförvaltningens skrivelse den 24 nästlidna februari upptagits för anordnande av minberedskap vid Göteborgsdepån, uppgå till 352,700 kronor. De sammanlagda utgifterna för anläggningen av nämnda depå, om man däri inberäknar kostnaderna för anordnande av minberedskap, hava nämligen beräknats till 712,700 kronor, medan utgifterna för depån, sådan den i nyssnämnda proposition förutsatts bli organiserad (d. v. s. utan förläggande dit av minberedskap), upptagits till 360,000 kronor. Berörda belopp, 352,700 kronor, måste onekligen förefalla avsevärt högt. Anledningen härtill är att söka däri att, under det man för depån med den omfattning, vilken givits densamma i förberörda proposition, ansett sig kunna i väsentlig ut-

sträckning avstå från uppförande å Nya varvet av åtskilliga ifrågasatta nybyggnader för inkvartering, förplägnad, övning, sjukvård m. m., dessa byggnader med den väsentliga ökning av den för inkvartering därstädes avsedda personalstyrkan, som anordnande av den föreslagna minberedskapen innebär, måste, därest nödig effektivitet skall kunna beredas depåns försvarsanstalter, komma till utförande. Så är förhållandet med bostadshusen för underofficerare, sjukvårds- och skollokalerna, tillbyggnad till kokinrättningen, marketenteriet, exercishuset, badhuset och tvättinrättningen m. fl. byggnader, vilka, såsom av det föregående framgår, var för sig kräva relativt stora belopp. Den ingående granskning, jag ägnat det föreliggande förslaget i syfte icke minst att söka nedbringa kostnaderna, har icke givit mig anledning att i något fall föreslå nedsättning däri, utan har jag kommit till den uppfattning, att förslaget är uppgjort med vederbörlig omtänksamhet och under iakttagande av nödig sparsamhet.

Myndigheternas förslag att av de här ifrågavarande medlen avse erforderligt belopp för den ifrågasatta minberedskapen vid Göteborgsdepån finner jag lämpligt särskilt ur synpunkten av angelägenheten därav, att minberedskapen snarast möjligt blir anordnad.

Härefter har jag den 5 innevarande april anmodat marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss att inkomma med gemensamt yttrande rörande den fördelning på åren 1917, 1918 och 1919 av de för ovan angivna åtgärder upptagna belopp, som med hänsyn till åtgärdernas beskaffenhet samt det större eller mindre behovet av deras snabba verkställande kunde finnas lämplig; och hava bemälda myndigheter i anledning härav med skrivelse den 19 i samma månad överlämnat här nedan angivna förslag till sådan fördelning, mot vilket förslag jag icke har något att erinra.

Kostnadernas
fördelning
på åren 1917,
1918 och 1919.

	År 1917.	År 1918.	År 1919.	Summa.
<i>Krigsfartygsmateriel:</i>				
En jagare och undervattensbåtmateriel	700,000	1,700,000	1,600,000	4,000,000
<i>Artilleriammunition, minor, handgranater och bomber samt torpeder:</i>				
Artilleriammunition för stridsfartygen	90,000	90,000	360,000	540,000
Artilleriammunition för kustfästningarna	175,000	325,000	—	500,000
Minor jämte minförrädslokaler för flottan	270,000	540,000	—	810,000
Minor jämte minförrädslokaler för kustfästningarna	95,000	190,000	190,000	475,000
Handgranater och bomber för kustfästningarna	25,000	25,000	—	50,000
Torpeder	85,000	85,000	680,000	850,000
Torpedverkstad jämte torpedförrädsbyggnad	250,000	500,000	—	750,000
<i>Materiel m. m. för marinens flygväsende ...</i>	120,100	403,000	315,000	838,100
<i>Intendenturmateriel:</i>				
Intendenturmateriel för flottan jämte ökat lokalutrymme för sådan materiel	160,000	328,250	—	488,250
Intendenturmateriel för kustartilleriet	120,000	230,000	—	350,000
<i>Forstärkning av det fasta kustförsvaret .....</i>	695,000	730,000	730,000	2,155,000
<i>Anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning .....</i>	45,000	25,000	—	70,000
<i>Minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå .....</i>	120,000	120,000	112,700	352,700
Summa kronor	2,950,100	5,291,250	3,987,700	12,229,050

Om beredande av särskilda medel för täckande av ifrågavarande kostnader, tillhoppa 12,229,050 kronor, ävensom vissa kostnader för lantförsvarets stärkande har chefen för finansdepartementet för avsikt att inom de närmaste dagarna framställa förslag.

Departements-
chefens
hemställan.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, under förutsättning, såvitt angår här nedan omförmäld minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå, att den i förberörda proposition angående anordnande av nämnda depå gjorda framställningen om beviljande av medel för depån varder av riksdagen godkänd, bevilja följande belopp, att utgå av medel, som särskilt beredas, nämligen:

dels till anskaffning av en jagare och undervattensbåtmateriel ett anslag av 4,000,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 700,000 kronor;

dels till anskaffning av artilleriammunition för stridsfartygen ett anslag av 540,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 90,000 kronor;

dels till anskaffning av artilleriammunition för kustfästningarna ett anslag av 500,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 175,000 kronor;

dels till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrädslokaler för flottan ett anslag av 810,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 270,000 kronor;

dels till anskaffning av minor och anordnande av erforderliga minförrädslokaler för kustfästningarna ett anslag av 475,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 95,000 kronor;

dels till anskaffning av handgranater och bomber för kustfästningarna ett anslag av 50,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 25,000 kronor;

dels till anskaffning av torpeder ett anslag av 850,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 85,000 kronor;

dels till anläggning av en torpedverkstad jämte torpedförrädsbyggnad ett anslag av 750,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 250,000 kronor;

dels till anskaffning av materiel m. m. för marinens flygväsende ett anslag av 838,100 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år av tillgängliga medel förskjuta sistnämnda belopp;

dels till anskaffning av intendenturmateriel för flottan och anordnande av ökat lokalutrymme för sådan materiel ett anslag av 488,250 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 160,000 kronor;

dels till anskaffning av intendenturmateriel för kustartilleriet ett anslag av 350,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor;

dels till förstärkning av det fasta kustförsvaret ett anslag av 2,155,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 695,000 kronor;

dels till anskaffning av anspänningsmateriel för kustfästningarnas rörliga bestyckning ett anslag av 70,000 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 45,000 kronor;

dels ock till anordnande av minberedskap vid Göteborgs örlogsdepå ett anslag av 352,700 kronor och därav för år 1917 anvisa ett belopp av 120,000 kronor.

Till vad departementschefen sålunda hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

R. Sundin.
